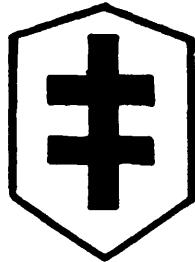

ВАДІЙ, НАРОДЗЕ, ЗА СВАЕ ПРАВИ! – К. Каліноўскі

З
В
О
Л
Ю
Б
А
Ш
К
А
Ү

Ш
Ч
И
Н
Ы!

ЗВАЖАЙ

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў

Z V A Z A J – Magazine, published quarterly by Liaison Committee of Byelorussian War Veterans. Address: ZVAZAJ, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont., M4K 1C2

Год 8

Верасень, 1981

№ 3 (23)

АДСЬВЯТКАВАЛІ ЗАКАНЧЭНЬНЕ БУДОВЫ ПОМНІКА БЕЛАРУСКІМ ГЭРОЯМ

На сёлетні даўгі канец тыхдня, калі ў панядзелак 7-га верасьня быў "Лейбар Дэй", шматлікія насы суродзічы, а ў іх ліку пераважна вэтэраны, сабраліся ў Нью-Брансвіку, што ляжыць каля 100 км. на паўднёвы захад ад Нью-Ёрку. Гэтта ёсьць царква БАПЦ Жыровіцкай Божай Маці, а настаяцелем парафіі зьяўляеца а. Аляксандар Яноўскі. Тут-жэ й вялікі адзьдзел Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаныя (БАЗА), адзьдзел Згуртаваныя Беларуска-Амэрыканскай Молады, дый – для нас, быўшых вайсковых ці на саме важнае, – адзьдзел Згуртаваныя Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў, на чале якога стаіць маёр С. Гутырчык.

Прыехалі Беларусы ў Нью-Брансвік зблізу ў здаўку, – зь Нью-Ёрку й ваколіцаў, з Флярыды, Кліўленду, Дэтроіту й канадыйскага Таронта, – пазыяджаліся перадусім, каб сустрэцца й папрацаўцаць. Моладзь свой кангрэс ладзіла, БАЗА ветліва прасіла на свой, а для вэтэранаў найважнейшае было запрошаньне на съвяткаваньне заканчэння будовы помніка Беларускім Гэроям. Помнік той, як ведама, будаваўся гадоў некалькі. Прайда, зь перапынкамі. Закончаны быў галоўны корпус, а чакала свайго часу абкладка плятформы. Трэба было сям-там падвінціць, каб гроши прыбыло, а гэта бярэ шмат часу. Але-ж нарэшце чуем, што закончылі. Дзякую Богу. Вось чаму зь вялікай ахвотай зъбіраліся й мы, далёкія. Дарога, прайда, добрая, ды ўсё-ж... 1 100 міляў у два бакі...

У сыботу 6-га верасьня пасьля полуночі адбыўся ў парафіяльной залі сход моладзі, які віталі бліжэйшыя й далейшыя прадстаўнікі арганізацыі. У моладзі, як заўсёды, праща спорыца, дык яны неўзабаве й спрападліся. Працу Кангрэсу БАЗА малітвай папярэдзіў Найпачэснейшы Архіяпіскап Мікалай. Старшыня БАЗА, сп. А. Шукелойць запрапанаваў хвілінай цішыні ўшанаваць памяць змагароў за волю Беларусі, адыйшоўшых сяброў БАЗА, а асабліва нядайна памерлага рэдактара "Беларуса" д-ра Ст. Станкевіча. Прысутныя ўшанавалі іхную памяць.

БАЗА ёсьць найстарэйшай (пасьля апошняй вайны) беларускай грамадзкай арганізацыяй у Злучаных Штатах, ей больш за трыццаць гадоў, разраслася ў некалькі адзьдзелаў. Яна выдае й газету "Беларус", дык і дзіва няма, што Кангрэс ейны зацягнуўся на колькі гадзінаў. Важна, што сябры й дэлегаты ня трацілі часу на другараднае, а паамерыканскую, – хочаща сказаць "бізнесова", – выкарысталі час і памысна рашылі найважнейшыя праблемы. Старшынём і надалей астаўся сп. А. Шукелойць. Яму й галоўнай управе ды управам адзьдзелаў жадаем поспехаў у далейшай працы.

Удзельнікі Кангрэсу ў госьці селі за вячэру, што да гэтага часу падрыхтавалі насыя руплівую гаспадыні Марыя Кажура й Галіна Русак. Гутаркі ня спыняліся. Сп. Антон Адамовіч доўга й цікава гаварыў пра выдатных сыноў беларускага народу братоў Луцкевічаў, В. Ластоўскага, закладчыкаў "Нашай Нівы" й беларускага музею ў Вільні.

Найбольш урачысты дзень нядзельны распачаўся сьв. Літургіяй у Царкве Жыровіцкай Божай Маці. Служыў Найпачэснейшы Архіяпіскап Мікалай, а зь ім айцец Страпко з Кліўленду й мясцовы настаяцель а. а. Яноўскі. Мясцовым хорам, з дапаменем прыехаўшых гасьцей сьпевакоў, дырыгаваў ведамы й заслужаны ў гэтым сп. М. Тулайка. У сваей пропаведзі Гладыка Мікалай гавараў на тэму "як ня прыяцелятъ трэба рабіць ворагамі, але ворагаў рабіць прыяцелямі".

Познае лета (ці, – калі хочаце, – ранняя восень) усміхнulася ласкавым сонекамі і амаль незахмарным небам і собіла таму, што на могільніку ў Іст Брансвіку сабралася шмат народу.

Гэтта знайшлі свой вечны супачын шматлікія насыя суродзічы, пераважна гаротнікі, што пайшлі на чужыну таму, бо вораг зрабіў чужыну на бацькаўшчыне. Пазіраеш на прозьвішчы на надмагільных помніках і ўсьведамляеш, што бальшыня зь іх фігуруе ў летанісе перадавікоў беларускай рэлігійнай, грамадзкай, палітычнай, навуковай і культурнай працы ў нашых лікам

няспорных, але працаю для волі бацькаўшчыны шчодрых асяродкаў на выгнаныні. Гэтта-ж і найсвяжэйшая магіла аднаго з найбольш выдатных – д-ра Ст. Станкевіча.

Помнік Героям зьнізу ablажылі шэрым гранітам. Сваймі клясычна-простымі лініямі і вымоўным напісам "Тым, што змагаліся, каб жыла Беларусь", ён прамаўляе да сэрца кожнага, хто спыніца ля гэтай найnavейшай съвятыні беларускага духу, высакароднасці, вытрываласці, нязломнасці...

Да помніка маршыруюць дзяўце съцяжныя дружыны беларуска-амэрыканскіх вэтэранаў: пярэдняя ад адзьдзелу Нью Брансвік, а задняя ад адзьдзелу Кліўленд. Вядзе іх маёр Гутырчык. Ён дае каманду й вэтэраны, ізъ съцягамі, спыняюцца трох помніку, перад якім прымаюць іх ген. Язэп Сажыч, ген. Кажан і палк. Л. Т-ч. Ген. Сажыч прыймае ад маёра Гутырчыка рапарт і загадвае стаць на вольна да паніхіды.

Архіяпіскап Мікалай, у суправодзе двух съвтароў, пачынае маліцца ѹ гучна съпявае хор. На слупах лёгкі ветрык лашчыць съцягі: амэрыканскі, што належыць да наймагутнейшае дзяржавы вольнага съвету ѹ белчырвона-белы, што ѹ будучыні будзе лунаць над Менскам, Вільнем, Смаленскам і пры амбасадах Вольнае Беларусі ѹ цэлым съвеце.

Калі бываюць такія моманты ѹ гісторыі народу, што ён у вадзін час прысутны душою ѹ вадным месцы, то хіба-ж у гэну нядзею ўвесь паняволены, мужны, высакародны беларускі народ маліўся за лепшую долю, – зъ вялікай верай у Ўсявишняга, – перад помнікам у Іст Брансвіку. На жалобы гімн "Сылі пад курганам герояў" схіліліся вэтэрранскія ѹ нацыянальныя съцягі ѹ ці з адных вачэй пакаціліся сълёзы.

У вялізной залі Партугальскага Клубу ўдзельнікі ўрачыстасці сабраліся на абед. Нашыя працаўтыя жанчыны: Тамара Януш, Надзяя Напеін і Съвятлана Гартман з помачай Марыі Азаркі і Літвінкі Гутырчык добра папрацавалі, каб падрыхтаваць стравы, сталы, каб як мага ўсе былі задаволеныя. За гэта ім вялікае дзякую.

Паслья абеду йдуць прамовы. Прачыталі прывітаньні ад старшыні Рады БНР і ад ген. К. Мерляка. Генерал Сажыч выносіць прапанову, каб адзьдзел вэтэранаў беларускіх ѹ Нью Брансвіку ўзнагародзіць назовам заслужаны, а ягонаму камандзеру ѹ камандзиру Беларускіх Вэтэранаў Усходняга Ўзьбярэжжа маёру Гутырчыку вынесці вялікую падзяку за добўгую ѹ ахвярную працу. Залія згаджаецца шчодрымі воплескамі.

Падзякі, падзякі... Дзякуюць і іншым быўшым вайсковым, называючы іх па прозывішчы: і тым з Кліўлендом, і з Нью Брансвіку, і з Фліртады. Бяседу вядзе, значыцца гутаркамі кіруе сп. Ул. Русак. З кароткімі ці даўжэйшымі прамовамі выступалі: ген. Сажыч, маёр С. Гутырчык, палк. Л. Т-ч, сп-ня Галіна Русак, А.Шукелойць, К. Акула, др. Я. Запруднік а закончыў іх настаяцель парафіі ѹ Гайланд Парку а. А. Яноўскі словамі "Жыве Беларусь!" Ужо вылезшы з-за сталоў вэтэраны ўзяліся съпяваць бойкія беларускія жаўнерскія песні.

КАМУНІЗМ – ПРИЛАДА МАСКОЎСКАГА ІМПЭРЫЯЛІЗМУ ІДЭЯЛЁГІЯ ЦАРА

У мадрыдзкай газэце "АБЦ", за 3-га красавіка сёлета быў зъмешчаны артыкул п. эл. "Ідэялёгія цара". Аўтар яго, Францыско-Фылікс Манцель ў сугучнасці зъ людзьмі, што пазналі запраўдны твар расейскага імперыялізму, выказвае цікавыя спасыярогі.

Рэд.

З даўных часоў існавала старая расейская мара пра духовую перавагу над народамі Захаду, думка, якая выяўлялася ѹ вадкрытым і раскілзанным імкненні да ўлады ѹ да экспансіі. "Ня міне ѹ дзесяці год, – пісаў Гоголь больш чым стагодзьдзе назад, – як Эўропа зъверненца да нас не па пяньку ѹ воўну, а па мудрасць, якая ўжо не прадаеца на заходніх рынках".

Прыкладна ѹ той-же самы час славянафіл А. Хамякоў заявіў: "Расея гістарычна пакліканая стаць на чале сусветнай цывілізацыі. Гісторыя дае ёй гэтае права дзеля ўніверсальнасці сваіх прынцыпаў".

Іншыя расейскія аўтары пісалі пра "разлажэннне Эўропы", пра тое, што "яна ўжо пахне трупам"... У 1871 годзе, Данілеўскі ў сваей кнізе "Расея і Эўропа" заявіў: "Аб'яднаныя славянскія народы, із сваей уласнай цывілізацыяй, што ўзынікае, вырвуць із рук стомленай эўрапейскай цывілізацыі паходню творчага кірауніцтва съвету".

На працягу стагодзьдзяў расейскія цары шукалі хвормы, якая-б пазволіла ім ажыцьцяўляць свае завеёніцкія пляны, карыстаючыся траянскім канём пад прыкрыццём філязофічнай, грамадзкой і рэлігійнай дактрыны. У 19 стагодзьдзі, напрыклад, Расея спрабавала аслабіць Турэччыну шляхам прыцягнення да сябе часткі народа сярод тых, што пайсталі супраць Атаманскай імперыі. Будучы славянскай і праваслаўнай дзяржавай, яна прыкінулася апякункай славянскіх і праваслаўных ахвяраў, якія пакутавалі пад турэцкім ярмом. Такім чынам у 1871 годзе Аляксандар II напаў на Турэччыну, надаючы сваёй кампаніі характар славянскага крыжовага паходу супраць Ісламу.

Такія крывадушныя маскарадныя касцюмы як пра-
васлаўе, славянафільства ѹ іншыя былі адно прыладамі, што выкарыстоўваліся як ваеннае зброя. Аднак гэтакія сродкі ня прывялі цалкам да спадзяваных вынікаў. Трэба было знайсці больш эфектыўную ідэялагічную аснову, якая магла-б уцягнуць народ у змаганье за дасягненне вечных аўектыўных "ісціціаў" імперскай Масквы. Менавіта тады ѹ было зробленае вялікае адкрыццё, якое было названае "каstryчніц-

*****

Баль моладзі трываў дзесьці за поўнач. Тут сваё майстэрства голасу ѹ аркестры дэманстраваў Язэп Жыдовіч, якому у прыватнасці, дзякую за ўвагу да мяне. Таксама вялікая падзяка ўсім шчодрым добрым суродзічам, а перадусім сям'і Гутырчыкаў за гасцініцу.

К. Акула

З В А Ж А Й

3

кай рэвалюцыяй". Мальро падкрэслівае гэта ў сваіх "Антымэмуарах": – "Камунізм стаўся праваслаўем або панславізмам, якія перамаглі, затрыумфавалі".

Перамога Леніна па сутнасці азначала магчымасць ажыцьцяў віць на справе – хоць і выкарыстоўваючы іншыя стратэгічныя мэтады – старую задуму Івана Грэзлага, Пятра I або любога іншага валадара. Сама рэвалюцыя ўстае перад намі як ашаламляючы эпізод. Падрабязнае апісанье любых драматычных сцэнаў добрасумленнымі назіральнікамі пакарае звычайна людзей менш чульлівых. І гэта ня дзіўна, бо кожнай рэвалюцыі ўласцівія бясспрэчныя гераічныя чыны, выдатныя асобы, якія абкружаныя людзьмі не пазбайдыенымі прыгожых рэвалюцыйных якасцяў, палымяны народ, які здольны выклікаць да сябе глыбокую ѹшчырую сымпатию.

Ёсьць у рэвалюцыі чароўнае слова, якое сталася ледзь не съвятым у змаганьні й самаахвярнасці некалькіх пакаленіняў ад пачатку 19-га стагодзьдзя. Гэтае слова – сацыялізм. Ёсьць і жаль, які съціскае сэрцы міліёнаў людзей, што церпяць на ўсей зямлі і ёсьць, нарэшце, надзея, якая можа загарэцца, калі зъявіцца прымета, здольная апавесціць пачатак новай эры. Менавіта тут адбываецца перааэнка падзеяў: узынікае суб'ектыўны элемэнт, які жаданае ператварае ѿ рэальнае.

Усхваляванасць і надзеі нярэдка спрыяюць ідэалізацыі агульнага малюнку. Колькі-ж было людзей, што былі гатовыя апраўдаць памылкі, утаіць якія было немагчыма, толькі дзеля того, каб верыць у магчымасць лосьпеху, зъберагаючы за сабою глыбокую надзею. Захапленьне ѹпрапаганды ўзялі верх над прайдай і шматлікія людзі добрай волі, што кіраваліся запраўднымі імкненіямі і надзеямі, сталі на шлях хлусьні.

Арнольд Тойнбі парыўнаў камунізм да "ваеннай тэхнікі", якую Ленін далучыў да магутнасці й да сродкаў расейскай дзяржавы. "Тэхніка, – тлумачыць з пэўнай долей наўмыснасці Тойнбі, – гэта ня што іншае, як грэцкае слова, якім акрэсліваеца сукупнасць прыладаў працы. Адсюль узынікае пытаньне: якія галоўныя прылады вытворчасці ѿтым змаганьні, якім адно іх ужыццё дадае сілы? Электрастанцыя і паравоз у такой-жай самай меры сродкі вытворчасці ск і гармата, самалёт і бомба. Існуець ня толькі матар'яльныя прылады, а і духовыя; прычым яны найбольш эфектыўныя з усіх сродкаў вытворчасці, што былі калі-небудзь створаныя чалавекам. Напрыклад, веру можна таксама лічыць прыладай".

Такім чынам, паводле цверджаўняй ангельскага гісторыка, сяньняшнія савецкія кіраўніцтва мае для сваіх дыспазыцыі факттар, які вонкава нічым не падобны на ваенную прыладу, але які ѿ крамлёўскім арсенале ёсьць найбольш магутнай тэхнікай на службе стратэгіі, накіраванай на заваёву сусветнага панаваньня. Гэта – камуністычная ідэалёгія.

Варта дадаць, што відавочным і практычным вынікам каstryчніцкай рэвалюцыі ня ёсьць тое, што марксізм завалодвае Расею а, наадварот, тое, што Расея

карыстаеца марксізмам як ключом для наступу супраць цэлага шэрагу краінаў узятых неспадзеўкі. Усьведаміць гэту прайду – неабходная ўмова, каб зразумець эксперымент у цэлым. Такім чынам камунізм ня ёсьць рэлігійным крыжовым паходам і ня мітай, а ўсяго толькі сродкам, "тэхнікай", прыладай на службе адвечнага ѹзапаветнага практэту імперыяльнай Расеі. Тоэ, што цікавіш маскоўскіх кіраўнікоў гэта не адзінства ідэалічных поглядаў, а дзейнасць у развіцці іхнай экспансіўнай стратэгіі ѿ съвеце. Весь чаму савецкія кіраўнікі могуць бяз усялякіх згрызотаў сумлення пакінуць збоку "змаганье за пабудову камунізму" – падобна да таго, як кідаюць реч, што сталася цяжкай і небяспечнай, – і стаць на шлях бязглузых.

Таму так рэдка могуць пазволіць сабе камуністычныя партыі гаварыць прайду. І, наадварот, гэта даказвае на кожным кроку строгую верагоднасць словаў прэзыдэнта Чэхаславаччыны Э. Бэнэша, пераказаныя ім сябром і пасълядоўнікам напярэдадні яго съмерці, як надзвычайны гістарычны тэстамэнт: "Усе, бяз вынітку, хлусяць. Гэта агульны характар усіх камуністаў, асабліва-ж камуністаў расейскіх. Наўпышай маеі памылкай было адказвацца да апошняга момэнту паверыць, што яны мне цынічна хлусілі, што яны ўвесел час мяне ашукоўвалі, прычым рабілі гэта зусім спакойна ѹ што гарантіі, якія яны даті мне ѹ Масарыку, – гэта ня што іншае, як добра прадуманае ѹ наўмыснае ашуканства".

Таму Сталін і мог умешвацца ѿ нутраныя справы Гішпаніі, аб'яўляючы сябе прыхільнікам антыфашизму і, адразу-ж пасыля заканчэння грамадзянскай вайны, паразумеца з Гітлерам. І ня толькі, каб падпісаць ганебны пакт, а каб запрапанаваць цынічны й непатрэбны тост у прысутнасці Молатава ѹ Рыбэнтропа, заяўляючы: "Бо я дакладна ведаю, што нямецкі народ любіць свайго фюрэра таму хачу чокнуша за яго здароўе". Як расказваюць хронікі, сустрэча абылася ѿ атмасферы сардэчнай выпіўкі...

*****

ЛІСТ ДЛЯ ВАС

Вам, пэўніе, давялося чуць пра шасцітыднёвы паштовы страйл у Канадзе. Але іэты нумар "Зважай" спазніўся да Вас эль іншай прычыны: нас падвялі абліканкі з Нью Брансвіку. Нам абяцалі прыслаць здымкі із съвята заканчэння буйдовы помніка. Весь чакалі... аж трэы тыдні.

Мы заўсёды, да іэтага часу, стараліся зъмяшчаць здымкі зь беларускага ветэрранскага жыцця ѹ іншых важных падзеяў. Прайда, здымкі каштуюць грошы, але яны неабходныя для гісторыі. Весь чакалі...

Спадзялемся, што здымкі самога помніка і юрачытасціцай пры ім нашыя ветэрраны зь Нью Брансвіку дашлюць на час, каб можна было іх зъмясціць ѿ наступным нумары.

КСБВ

ЗВАЖАЙ

**ДА ЗАМЕНЫ ГАЛОЎНАКАМАНДУЮЧАГА
САВЕЦКІХ АКУПАЦЫЙНЫХ ВОЙСКАЎ
ВА ЎСХОДНЯЙ НЯМЕЧЧЫНЕ**

Летась у пачатку сънежня ген. арміі Аўген Іваноўскі быў заменены на паству галоўнакамандуючага группай савецкіх войскаў ва Ўсх. Нямеччыне генэралам арміі Міхаілам Зайцавым. Абодвы генэралы звязаныя з Беларуссіяй.

Аўген Іваноўскі нарадзіўся 7.3.1918 г. у мястэчку Чарэя, што на Сеньненшчыне. Ён паходзіць зь сялянскай сям'і. У савецкую армію ўступіў у 1936 годзе. У 1941 годзе ён скончыў Ваенную акаадэмію мэханізацыі й матарызацыі. Удзельнічаў у савецка-фінскай вайне 1939 - 40 гг. У час савецка-нямецкай вайны браў у ей удзел на розных франтох, у тым ліку на 1-м і 2-м Беларускім. Ад 1945 да 1957 году ён займаў розныя становішчы ў Беларускай Ваеннаі Акрузе.

У міжчасе, у 1958 годзе Іваноўскі закончыў Ваенную Акаадэмію Генэральнага Штабу. Ад 1959 году ён служыў у Маскоўскай Ваеннаі Акрузе, а ад чырвеня 1968 году быў камандуючым войскаў. На пост галоўнакамандуючага группай войскаў ва Ўсх. Нямеччыне ён быў назначаны ў ліпені 1972 г. Генэралам арміі ён стаўся, як выглядае, у тым-жа 1972 г., бо ў "Беларускай Савецкай Энцыклапедыі" (гл. т. 5, б. 39, выданы ў 1972 г.) ён фігуруе яшчэ як "генэрал-палкоўнік". Гэткім ён фігуруе і ў аналізе, зъмешчаным пад загалоўкам "Колькі талентаў звязлося на "раскаваных рабоў" ("Зважай", № 4(16), 1979 г., бач. 2-3).

Міхail Зайцаў, расейская нацыячальнасці, нарадзіўся ў лістападзе 1923 году. У армію паклікалі яго ў часе савецка-нямецкай вайны. Стаяў у афіцэрам, ваяваў у танковых войсках. Ягонае імя пачало звязуляцца ў савецкім ваенным друку пасля вучэньня ў "Дняпро", што адбыліся ў верасені 1967 г., калі ён кіраваў гвардзейскай матастралковай дывізіяй Беларускай Ваеннаі Акругі. Ад 1972 году М. Зайцаў быў назмененікам камандуючага войскамі БВА, а ад 1976 г. і да назначэння яго на пост галоўнакамандуючага группай савецкіх войскаў ва Ўсх. Нямеччыне, — камандуючым войскаў БВА. Ад 1971 г. да лютага 1980 г. М. Зайцаў быў дэпутатам Вярхоўнага Савету БССР.

Што да прычынаў замены Іваноўскага Зайцавым дык існуюць толькі здагадкі й мяркаваньні. Сёлета ў сакавіку Іваноўскому спूнілася 63 гады. Для савецкіх ваеннаслужачых найвышэйшае рангі — гэта, што называецца, узрост яшчэ малады. Аднак Іваноўскі мае за сваімі плячыма больш за 20 гадоў адказнай службы на высокіх становішчах. А адказная служба, як ведама, людзей не галубіць.

Звычайні тэрмін праўбываньня на паству галоўнакамандуючага Групы сав. войскаў ва Ўсх. Нямеччыне — да чатырох гадоў, а Іваноўскі прабыў на ім восем. Тому яго замену можна было-б уважаць нармальнай, Асабліва, што падчас разывітальнай сустрэчы з ген. сакратаром НДР Э. Гонекарам (4.12.80 г.) гэты апошні пажадаў яму посьпехаў у далейшай дзейнасьці, а

ЦЯПЕР ІДЗЕ ВАЙНА**ТЭРОР ВЯДЗЕ Ў МАСКВУ**

Пад такім загалоўкам "Таронта Сак" зъмісціла артыкул сваіго рэдактара Пітэра Уортынгтона 20.8.81. Сп. Уортынгтон некалі чатыры гады працаваў карэспандэнтам газэты "Таронта Тэлеграм" у Маскве. Ен адзін з перадавых журналістаў на Заходзе, які добра разумее калянільную маскоўскую імпэрыю ды змаганьне паняволеных ёю народу за сваю свободу й незалежнасць ад чырвонай ці якой іншай Маскоўшчыны. Артыкул сп. Уортынгтона зъмішаем поўнасцю.

Рэд.

За апошняя дзесяць гадоў праблема тэрарызму так вырасла, што яна больш за што іншае зъмніла і адносіны й спосаб жыцця ў цывілізаваным съвеце. І цікава, што мы ня толькі адмаўляемся зразумець гэту праблему і — што горш — вынайсьці мэтады змаганья з тэрарызмам.

АПАРАЗА БАЛЬШАВІКОЎ

Пакуль яе лёс будзе канчаткова вырашаны Задзіночнымі Нацыямі, Паўдзённа-Заходня Афрыка знаходзіцца пад пратэктаратам Паўдзённая Афрыкі, на якую даўно войстраць зубы Масква й яе цівуны. Камуністычная тэрарыстычна арганізацыя, што называецца СВАПО, пры падтрымцы марксістоўскага ўраду Анголі, Кубінцаў і Масквы, даўно вядзе змаганье за "вызваленне" Намібіі.

У самой Анголі ёсьць звыш 1 000 савецкіх мілітарных дараднікаў", апрач таго калі 2 000 усходніх Немцаў і звыш 20 000 Кубінцаў. Сёлета ў жнівені войска Паўдзённой Афрыкі, у сіле 4 тысяч, зрабіла рэйд на базы СВАПО ў Анголі. Пры tym забілі масу так званих "вызвольнікаў" СВАПО і ўзялі аграмдную колькасць (больш як на 5 міліёну даляраў) савецкай зброі. Забілі двух савецкіх палкоўнікаў, дзяўце савецкія жанчыны, а нейкі бальшавік Пестрэцаў трапіў у палон. Мяркуюць, што гэны рэйд спыніць акцыі СВАПО на нару гадоў.

таксама добра гэта здароўя. Такім чынам, прычынаю замены магло-б быць здароўе Іваноўскага.

Характэрная рэч аднак у тым, што замена супала з падзеямі ў Польшчы і з намерам Масквы павялічыць сілы Варшаўскага дагавору на польскай мяжы. Магчыма гэта замена разглядалася ўжо й раней, а "супала" з мэтаю, каб павялічыць ціск на Польшчу, якая, на думку крамлёўскіх кіраўнікоў, можа высьлізнуцца зь іхных кіпцюроў. Замена-ж маладзейшым генэралам, д а таго Расейцам, можа быць якраз часткай гэтих намаганьняў.

B. C.

ЗВАЖАЙ

5

Пакуль выйшла кніжка журналіста Клер Стэрлінга "Сетка тэрору", усіх тых, якія мяркавалі, што існуе інтэрнацыянальная кансьпірацыя тэрарыстаў, – такіх людзей абсьмейвалі, іх ігнаравалі, называлі воінамі халоднае вайны, новымі мэкартыстымі, прасъледавацелямі камуністаш і іншымі мянушкамі.

Але, ня глядзячы на тое, што заходнія ўрады ўхіляюцца, каб прызнаць запраўднасць, Клер Стэрлінг, на матар'ялах з "адкрытых" крыніцаў даказала, што бальшыня нітак у палатне інтэрнацыянальнага тэрарызу зьягаетца ў Москве.

Пачаткі мадэрнага тэрарызму, як сродку выказу палітычных патрабаваньняў прыпісвають расейскому тэрарысту 19-га ст. Сяргею Нячаеву, які ўзьняў тэрор і забойства да ідэялёгіі палітычнага стылю жыцця. Ленін, а таксама і яго вучань Сталін разумелі тэрор. Розыніца між імі была тая, што Ленін карыстаўся тэрорам як прыладай, а Сталін зрабіў тэрор зброяй. "Заданьне тэрору ёсьць тэрарызаваць", сказаў Ленін, якога ў 100-я ўгодкі яго нарадзінаў у 1970 годзе Камісія Чалавечых Правоў Аб'яднаных Нацый ушанавала як "выдатнага гуманісту".

Пачаткі цяперашнягага тэрарызму трэба шукаць у тэрарыстычным руху Тупамарос у Урагвай ў 1968 годзе. У гэны час Урагвай называлі "Швайцарыяй Лацінскай Амэрыкі". Дзяржава была вольнай, дэмакратычнай, на 90% пісьменнай, з найлепшай аховай здароўя і сацыяльнага забяспечаньня ў Паўд. Амэрыцы, найменшай съмяротнасцю дзяцей і практычна ўсе рабочыя належалі да прафсаюзаў.

Тупамарос пачалі дзеяць як ідэйныя марксісцкія інтэлектуалы; сюды ўваходзілі настаўнікі, дактары, інжынеры і інш. што наводзіла Робін Гуда жадалі рабаваць багатых, каб аддаваць дабро бедным. Яны хацелі палепшыць съвет, але, як ціраз гісторыя даказала, тыя, што бяруцца рай на зямлі будаваць, звычайна пекла ствараюць.

Тупамарос пачалі з тэрору без разбору, хапаючы, забіваючы, рабуючы ўсё дзеля таго, каб змусіць урад да рэпрэсійнае акцыі, за што яго (урад) у будучыні можна будзе атакаваць. Тактыка ўдалася. Урагвай з дэмакратычнае краіны перамяніўся ў агідную мілітарную дыктатуру, якая ўсё-ж перамагла Тупамарос. Цяпер Тупамарос нэйтрапізаваныя, але дыктатура асталася. Галоўнымі ахвярамі сталіся дэмакратыя і свабода.

1970-я гады былі дзесяцігодзьдзем тэрору, або, як Клер Стэрлінг называе – дэкадай жаху I. Выглядзе, што 80-я гады будуць дэкадай жаху II., паколькі ня выглядае, што съвет дасьць сабе раду з тэрорам.

У якіх 50-ці некамуністычных краінах ёсьць звыш 140 тэрарыстычных рухаў і ўсе яны звязаны з сабою, і ўсе звязаныя з Москвой. Зьевеннямі ланцууга ёсьць IPA, Чырвоная Брыгады, Тупамаросы, Сандиністы, Баадэр-Майнгоф, ПЛО, ПФЛП, Японская Чырвоная Армія, сепаратысты Баскі, ФЛК і розныя групы ў Афрыцы і Паўд. Амэрыцы (Аргентына, Балівія, Чылі, Парагвай, Гватемала і інш.), Гайты, Марокка, Грэцыя, Турцыя, Галінды, Швэцыя, Партугалія, Іране, Іраку і інш. Агульная марксістоўская нітка вядзе праз Гавану, Трыполі, Пыёнг Янг, але заўсёды канчаецца ў Москве.

Сувязь з Москвой ня значыць, што Саветы (КДБ) твораць тэрарыстычныя групы ў розных краінах, атно што Москва падтрымлівае ѹ заахвочвае тэрарыстаў, каб аслабіць і падарваша некамуністычныя дзяржавы.

Сп-ня Стэрлінг падчырківае, што доказы гэтага існавалі даўно, адно іх ніхто ня зьбіраў. Зь нейкай прычыны палітыкі Захаду ѹ дзейнікі масавай камунікацыі баяцца, што чыстая праўда можа падарваша дэтан і угнявіць СССР.

Цяпер базы вышканення тэрарыстаў раськінутыя па цэлым съвеце. Зь іх выйшлі "дзесяткі тысячаў" навучаных тэрарыстаў, уключна з нашым ФЛК. Базы знайходзяцца ў Сырыі, Лібіі, Кубе, Ліване, Паўднёвым Емэне, Паўночнай Карэі, Усх. Нямеччыне, Вугоршчыне, Чэхаславаччыне, Баўгарыі й СССР.

Саветы дастаўляюць тэхніку і зброю, а зброя, – прыкладам для IPA, – была ціраз пераходзеная падарозе. З "афіцыяльнай" IPA Москва мела сувязь на працягу дзесяцігодзьдзяў, а тэрарыстычныя сувязі з "правізійнай" IPA пачаліся ў 1969 годзе. Розныя дзяржавы забяспечваюць сховішчы для тэрарыстаў, за якімі адбываецца пагоня.

Ёсьць міт адносна тэрарыстаў, які ахвотна пашыраюць розныя "левыя" інтэлектуалы і звіхнутыя царкоўнікі. Гэты міт гаворыць, што каб развязаць проблему тэрарыстаў, трэба дайсыці да "карэнных прычынаў" сацыяльных бедаў – матар'яльнае бяды, няроўнасці, несправядлівасці, прыгнёту ѹ інш. Часта тэрарыстаў прадстаўляюць як змагароў за свабоду.

У запраўднасці інтэрнацыянальныя тэрарыстычныя рухі змагаюцца супраць дэмакратыі. Вельмі мата тэр. рухаў выступае супраць найбольш жорсткіх левых дыктатураў, такіх як СССР, яго сатэлітаў, іш Кітаю. Клер Стэрлінг падчырківае, што "змагары за свабоду" і пальцам не паварушылі супраць найболыш жахлівых тыраніяў, як прыкладам рэжыму Ідзі Амін у Угандзе, або Бакасы (ганібала, што ёў дзяцей) з Цэнтральнай Афрыканскай Імперыі, іш жахлівага рэжыму Машіяса з Экватарнай Гвінэі, які завёў нявольніцтва.

Москва навучыла найбольш нясладкіх лідараў тэрарыстаў. Прыкладам, Карлос, што цяпер пасыўны, ёсьць прадуктам маскоўскага ўніверситету Патрыя Лямумбы, дзе КДБ рэкррутует ѹ школі агітатораў спаміж студэнтаў "трэцяга съвету".

Развязка проблемы інтэрнацыянальнага тэрарызму будзе простай пасъля яе дыягнозы і зразуменяня. Тэрарысты змагаюцца з цывілізацыяй. Іх, злодленах, трэба адразу судзіць і на месцы караць. Тут ідзе пра вайну, а не злачын.

А тых, што падтрымліваюць тэрарыстаў ці даюць ім сховішчы, трэба байкатаўца – спыніць зь імі гандлёвія, культурныя зносіны і інш. контакты. Ня прыймаць іх пашпарты, не даваць візаў, ня прызнаваш іхных дыпламатаў. Адным словам зрабіць квантыну вінаватае дзяржавы.

Калі гэта зробіцца, тады можна выйграць "вайну", тэрор перастане быць тактыкай, съвет будзе бесіпачнейшым і магчымым, што выжыве дэмакратыя.

Зацікаўленым раім прачытаць іэту ізеннюю кніжку: The Terror Network. By Claire Sterling. Holt, Rinehart and Winston.

ЗВАЖАЙ

САВЕЦКІЯ ЗЪВЕРСТВИ Ў АФГАНІСТАНЕ

"Бруднай", захопніцкай вайне ў Афганістане хутка будзе два гады. Паводля прыблізных заходніх ацэнак, савецкія страты ў гэтай агрэсіінай, імпэрыялістычнай вайне за паршыя 18 месяцаў асягнулі 20 000 чалавек, лічачы забітых, параненых і пралаўшых бязь вестак. Зрэшты, у Афганістане паніцыце "пралаўшы бязь вестак" аналягічнае паніцыю "загінуў". Партызаны вызвольнага руху палонных не бяруць. Гэта на толькі таму, што яны не нарадзіцца акупантаў, але й таму што ўва ўмовах іхнага існавання палонных трывамы немагчыма бо проста няма дзе.

Кажнаму савецкаму ваеннаслужачаму, які прыбывае ў Афганістан, даюць "Памятку воіну Савецкай Арміі", а ў ёй ёсьць такое: "Савецкі воін! Будучы на тэрыторыі Афганістану, памятай, што ты ёсьць прастаўніком арміі, якая працягнула руку дапамогі народам гэтай краіны ў іхным змаганні супраць імпэрыялізму й нутраной рэакцыі. Савецкі Саюз, кіруючыся повязямі дружбы між нашымі краінамі, у вытоках якой стаяў вялікі Ленін, на просьбу ўраду Дэмократычнай Рэспублікі Афганістан, прыйшоў по помоч братнім афганскаму народу... Будзь жа годным гэтай вялікай гістарычнай місіі, якую ўсклада на цябе наша радзіма — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублікай. Памятай, салдат, што паводля таго, як ты будзеш весьці сябе ў гэтай краіне, афганскі народ будзе думачь аб усей Савецкай Арміі, пра нашу Савецкую Радзіму..."

Далей ідуць інструкцыі, як маюць весьці сябе савецкія "воіны" ў акупаваным Афганістане. А цяпер зацьвятуем паведамленыні заходній прэзы пра тое як вядуць сябе савецкія "воіны" ў Афганістане:

"У красавіку 1979 году, пасля апэрацыі, якую правялі паўстанцы недалёка ад вёскі, прыкладна 200 жаўнеру і паліцыянтаў, у іх ліку й 20 ваеннаслужачых з Савецкага Саюзу, апранутых у афганскую форму, абкружылі вёску Керала, Яны мелі 30 зброятранспарту, Вёска Керала ляжыць блізу гораду Шага Сарай, адміністрацыйнага цэнтра правінцыі Кунар. Адзьдзелам камандаваў савецкі афіцэр, блізны, якога тутэйшыя людзі бачылі ўжо раней у ваколіцах вёскі. Ен камандаваў афганскай часціцай і насыў ваенную форму мясцовай арміі, аднак без распазнавальных знакаў.

Паводля апавяданняні дэсяткай съветак, усё мужчынскае насельніцтва, пачынаючы ад 12-цігадовых падлёткаў, сабралі ў вадно месца — на полі блізу вёскі — пад маркай быццам правядзенныя нарады звязанай з апошнім акцыяй партызанаў. Калі-ж ужо сабралі ўсіх мужчын, — усяго разам 1170 чалавек, — загадалі ім хорам крычаць "Няхай жыве Тараў!". Але паколькі мужчыны спачувалі мусульманскім паўстанцам, яны пачалі крычаць слова, які мі праслаўляюць Альляха, традыцыйныя кліч Ісламу — "Альлях Ахбар" ("Альлях Вялікі").

Жаўнеры, што выстраілі ў вадзін шэраг із савецкім інструктарамі, адкрылі агонь, забіваючы ўсіх мужчын, пасля чаго яны яшчэ прачасалі вёску, вылавілі тых, хто хаваўся. Над месцам расстрэлу кружыў верталёт, а афганскі афіцэр, што ў ім знайходзіўся, рабіў здымкі з паветра.

Да пачатку гэтага масавага забойства жанчын і дзяцей сагналі ў вялікую мячыцу вёскі Керала, што налічвала ў той час 5 тысяч жыхароў. 45-цігадовая ўдава Ібі Рахара, муж і сын якой, а таксама чатыры браты й два пляменнікі былі забіты 20.4.1979 г., сказала: "Калі толькі пачуліся выстралы, мы з мячыці пабачылі як нашыя мужчыны пачалі падаць на зямлю. Мы хашелі бегчы да іх, але жаўнеры нас на пусцілі".

Як толькі забойства ўсіх мужчын і падлёткаў вёскі Керала было закончана, на месца расстрэлу прыбыў бульдозар, што засыпаў цэлы зямлём. Шматлікі з гэных целяў яшчэ варушыліся. З мужчынскага насельніцтва вёскі Керала ўратаваліся толькі тыя, хто ў момант расстрэлу знаходзіўся воддарь на палёх або ў горах, усяго 200 чалавек. "...400 сем'яў, да гэтага амаль выключна жанчыны й маленькія дзеці, — гэта ўсё, што засталося ад калісьці вялікай вёскі. Большая частка выжышуших пакінула Кералу й перайшла на тэрыторыю суседняга Пакістану".

(Паводля інфармацыі, атрыманай карэспандэнтамі французскага агентства FRANCE AGENCE PRESSE ў Парижы ў зъмешчанай у газетах "Le Monde" і "Le Figaro" за 4.2.1980 г.).

"У адным з выпадкаў, паводля вестак з афіцыяльных колаў, напрыканцы студзеня на адну з вёсак у правінцыі Бадахшан, на паўночна-ўсходнім Афганістане, было забіта ад 60 да ста Афганцаў. У гэткіх атаках у правінцыі Бадахшан і суседній зь ёй правінцыі Тахар загінула ад 10 да 20 чалавек".

(Паводля Чарлз Корды, "Балтымор Сан", за 3.3.1980 г., у связі з паведамленняні заходніх інф. ворганаў аб ужыванні савецкімі войскамі ў Афганістане атрутных речываў нэрвова-паралітычнага дзеяньня).

Былі і іншыя паведамленыні аналягічнага зъвесту. Вось паведамленьне не брытанскага агентства Ройтар ад 5.3. 1980 з Парыжу: "Міжнародная фэдэрация правоў чалавека із штабкватэрай у Парыжы сяняня адвінаваціла савецкае войска ў Афганістане, што яно ўжывае атрутныя речыны".

А вось паведамленыне амэрыканскага агентства ЮПІ ад 5.3. 1980 г. з Іслямабаду: "Заходнія дыпляматы, што паклікаліся на съветчаніні ўзекаючы, паведамілі, што савецкія зънішчальнікі падчас супольнага савецка-афганскага наступу ў правінцыі Кунар, сікідаві бомбы із съмротным нэрвовым газам".

Паводля далёка няпоўных падлікаў, "Крыавава пятніца" каштавала кабуцам мінімум трыста, а некаторыя крыніцы гавораць пра 500 забітых і 3 000 раненых" (Паводле нарысу кабульскага карэспандэнта тыднёвіка "Цайт" і шнайцарскага часапісу "Вэльтвоех" Андраса Кольшутэра пра падзеі, што адбыліся ў Кабуле 22.2.1980 г.)

* Паведамляючы, што амэрыканскія разведвальныя службы заўажылі дастаўку ў Кабуле 65-ці спэцыяльных грузавікоў для беззактыўнай апрафукі жаўнеру і мясцовасці, а таксама дастаўку ў Афганістан савецкіх высокамабільных знарадаў, што здольныя расесьвяць атрутныя газы. (Фрыдрых Морыш, "Крыст'ян Саенс Монітор", 11.3. 1980 г.)

"Найбольш пашыраная хвароба ў Афганістане — гэта голад. Савецкія акупацыйныя войскі намагаюцца зламаць супраціў і паставіць Афганістан на калені пры дапамозе збройнага голаду. Тысячы съветкаў афганскай трагэдыі расказвалі пра бязлітасны расстрэлы зь верталётамі жыхароў вёсак, якія падтрымліваюць змагароў супраціву. Да апошнім часам да съветчаніні пра спусташэнні, якія робяць верталёты, далучыліся съветчаніні тых, што падзярпелі ад замінаваных савецкімі войскамі пераходаў, дарожак і съцежак. Формай савецкія міны нагадваюць пласкія камені і яны ўзрываваюць сістэмы пры найменшым дакрананні. "Паўстанцы навучыліся пазнаваць савецкія міны і ўзрываваць іх бяз шкоды для сябе, але жывёла ўзрывавацца і яе пагадоўле катастрафальна зъмяншаецца. Недахоп, або поўная адсутнасць мяса павялічвае голад у афганскіх вёсках. Да гэтага сяляне на магуть выхадзіць у поле, бо савецкія верталёты страляюць з кулямётамі па ўсім, што толькі рухаецца... Эпідэмія адру сядро дзяцей, а таксама сухоты пашыраюцца ўсё шырэй, а арганізм людзей, аслаблены голадам, дрэнна супрацівіца хваробам..." (Съветчаніні двух французскіх лекараў, Лёранса Лямонье і Фрэдэрыка Тыко, што належалі да каляектуу лекараў міжнароднай мэдыцынскай помачы, зъмешчаныя летасць у газэце "Квотыд дз Пары").

"У гутарках з амэрыканскімі журналістамі афганскія вучоныя расказвалі таксама пра систэматычнае нішчэнні афганскага інтэлігенцыі савецкімі акупацыйнымі войскамі і мар'янітычным рэжымам Кармала. Каля 50 тыс. прастаўнікоў афганскай інтэлігенцыі або былі кінутыя ў турмы, расстрэляныя, або змушаныя пакінуць краіну Акупанты ў іх паслугачы, — падчырківалі прафэсары Кабулскага ўніверситету, — маюць намер тым ці іншым способам пакончыць з інтэлектуальнай элітой афганскага народу".

(Дру Мэлтлан, "Нью Ерк Таймс", 3. 11. 1980 г.)

* Паведамляючы, што савецкія войскі ў Афганістане масава ўжываюць міны-пасткі. Гэтыя невялікія разъмерам міны могуць выглядаць як запалкавыя скрыні, або мініятурныя фотакамеры, а частае за ўсё як матылькі ці апашуае васенняне лісьце. Аднак цалкам міны вонкавы выгляд гэтых матылькоў і васеннянага лісьця, парасынных у вялікай колькасці савецкімі верталётамі ў раёнах дзеяньня паўстанаў, надзвычайна падмінаны".

(Спэцыяльны карэспандэнт газеты "Лес Анджэлес Таймс", Тэйлер Маршал).

"Часамі акупанты ізялююць цэлыя вёскі, пазбаўляючы іх мэдыцынскай дапамогі й харчавання, прымушаючы людзей або ўцякаць, або паміраць... Яны спальваюць ураджай і нішчаць архіві арашальнае систэмы, такім чынам людзі на могуць вырашчаваць новага ўраджаю. Яны падымаюць атрутну ў Кабуле вадаправод, а пасля абвінавачваюць за гэта муджгэдэнаў".

(Інтарэс з афганскім вучоным д-рам Сайдам Маджрухам, зъмешчана лягасць у тыхнёвіку "Ньюсук").

"Надзейныя крыніцы паведамляюць з Кабулу, што масавае забойства соптні жыхароў вёсак у правінцыі Парван (на поўнач ад Кабулу) праявляюцца.. Забойствы пачаліся ў сямі вёсках Парвану 27-га сакавіка". (Карэспандэнт "Асонашэйтэд Прэс" у Нью Дэлі, Крамэр; "Інтэрнашонал Гэральд Трыбюн", 13.4.81)

З В А Ж А Й

7

НЭЎТРОННАЯ "БОМБА"

"Савецкая авіяцыя ў Афганістане шырака выкарыстоўвае напальмавы бомбы і атрутны газы. Але, апрача гэтых нялюдзіх сродкаў зыншчэння, выкарыстоўваних супраць вёсак, якія даюць прытулак падстаницам, у Афганістане шырака выкарыстоўваючы і іншыя, калі можна так сказаць – традыцыйныя мэтады забойства жыхарства: абстрэл калёнай уцекачоў і абозаў, масавыя расстрэлы, закопванне жывых людзей у зямлю... Частку афганскіх жанчын і дзяцей вывозяючы на верталётах на тэрыторыю ССРР".

(*Советчанске прадстаўніцтва Міжнароднай Федэрацыі Правоў Чалавека, канадскага Майкла Бэрса, на прэсавай канферэнцыі ў Парыжы 26.3.1980 і ў французкім тэлебачанні 27.3.1980 г.*)

"Савецкія захопнікі зымнілі тактыку. Раней яны вялі атакі з дапамогаю танкаў, верталётаў, артылерыі, дашчэнту разбурыўшы ў нашай правінцыі 25 гарадоў і вёсак, але не спрычыніўшы нікай шкоды партызанам. Зразумеўшы гэта, акупанты цяпел больш карыстаючыся плястыковымі мінамі. Сыкідаючы іх з верталётаў. Яны злянага або шэра-рудога колеру, у залежнасці ад пары году. Яны ўзрэзаючыя як толькі дакранеш, або наступіш... Шмат і іншых маленкіх мінай у выглядзе цацак для дзяцей!"

(*Афганскі студэнт Джалал. Лежаць ён узіначальваў овухтысачны адзъюзел партызанаў. Ціпер энай вяртаецца ў Афганістан і будзе прадаўжаць змаганне супраць маскоўскіх акупантаў. Советчанске слад пра зьеверстыя савецкіх акупантаў зрабіў на сесіі Народнага Трыбуналу ў Шакольме 5.4.1981 году.*)

Падобныя інфармацыі пра зьеверстыя савецкіх акупантаў – "война Савецкай Арміі" – у Афганістане можна пытаваць да бесканечнасці. Але гэтага хопіць, каб пабачыць як выглядае "брацкая дапамога" масквы афганскому народу ў запраўднасці, як "годна выконваюшы гістарычную місію" пасланыя Крамлём савецкія жаўнеры, між якіх, на жаль, і шмат маладых Беларусаў.

Паведамленні гэтыя ці раз выклікалі рэакцыю савецкіх сродкаў інфармацыі, змушаючы іх выступаць з рэзкімі запярэчаннямі. Нам яны, аднак, напамінаюць штосьці іншае, таксама жахлівае, а менавіта: гітлераўскі зьеверстыя на нашай Башкайшыні. Рэпрэсіі супраць мірнага жыхарства, зыншчэнне цэлых вёсак і гарадоў, масавыя расстрэлы...

Алеся Адамовіч, Янка Брыль і Ўладзімер Калеснік у сваёй дакументальнай книзе "Я – з вогненнай вёсکі" пішуць (цытуем паводле часопісу "Маладосьць", № 3 за 1974 г. бач. 81): "Тут ужо ён (германскі фашизм) выйшаў з-за калючых дратоў, выпаўз з гестапаўскіх сутарэнняў, тут ён у адкрытую кінуўся на звычайнай вёсці і гарады – на мільёны людзей, на дзяцей, жанчын і старых..."

Зъяніце слова "германскі фашизм" "бальшавіцкім камунізмам" а "гестапаўскім сутарэннем" "падваламі энкавэдэ" ўзяліся вочы кінешца.

"Хатынь – сымбал забітых фашыстамі беларускіх вёсак, – пішуць далей згаданыя аўтары. "Тут загінула ў агні 149 жыхароў. У другіх Хатынях – больш, у некаторых менш. Чым вымерлыя пакуты навет адной сям'і, дзе боль маці, бацькі ў мільён разоў памножаны на больш і жудасць іх дзяцей, якія побач?... А калі не адна, а сотні сем'яў – 1843 чалавек! Як у вёсцы Боркі".

Вёска Керала сталася цяпел Хатыні – сымбалем забітых савецкімі акупантамі афганскіх вёсак. Но Керала – не адзіная афганская вёска, якая пала ахвярай маскоўскага каляніялізму. Есьць яшчэ Бэкготы, Даррэг (зыншчаны 1.7.1980 г.). Шарыкары. Шакадары. Гульдары, Маляканы, Тотодары... Есьць і Хомі Заргар, дзе пасыла напальмавыя бомбай з 1 700 сем'яў выжыла толькі 200...

Адно аднак павінны памятаць маскоўскія верхаводы: ня раз ужо было даказана, што зьеверстыя, генацыд, усялякае масавае забойства цывільнага насельніцтва нікельга ўтаяць, скрыць яго. Проблема толькі ў часе. Раней ці пазней увесе съвет пра гэта будзе ведаць!

Папершае, гэта ня ёсьць бомба, а двашашансцімэтравы артылерыйскі знарад каторы можна выстраліць з гарматы або з ракеты. Ланс. Сэмантычная перавага таго, хто называў гэта "бомбай" – гэтым самым залічаючы знарад да зброі масавага зыншчэння, – зъяўляеца часткай ведамага змаганьня за гэту зброю.

Падругое, нэўтронны знарад зъяўляеца амаль поўнасцю абаронай, антытанкавай зброяй. У жышчё яго можа выратаваць сілы Паўночна Атлянтычнага Пакту ад у чатыры разы большай перавагі танкавых сілаў Варшаўскага Дагавору. Трэба памятаць, што Паўночна Атлянтычны Пакт не плянует атакаваць Усходнія Немеччыны ці Польшчу. І таму пагрозы Саветаў, што яны таксама зробяць сваю нэўтронную зброю, ёсьць пустымі. Прадукуючы яе, яны адно будуть трашіць рэсурсы на зброю, што мае для іх малое значэнне.

Адылі фактам ёсьць, што Саветы лічачь сваю масавую перавагу ў панцырнай зброі палітычным плюсам і маюць на гэта добрую прычыну. Гэныя сорак тысяч танкаў Варшаўскага Пакту палітычна падхадзяць заходніх эўрапэйцаў і ствараюць між іх настрой дарэмнасці й нэйтральнасці. І зіва няма, што Саветы ня хочуць стратіць гэтай палітычнай перавагі на карысць "нэўтроннага супрацьтанкавага знараза" (бачыце, сэмантычная ініцыятыва ўжо на нашым баку). Калі Саветы не жадаюць, каб нехта страляў нэўтронными знарадам, усё, што ад іх вымагаеца гэта тое, каб не нападалі танкамі па нямецкай раўніне. Ясна.

Падчас адной із сваіх найбольш фантастычных аперацый у гісторыі псыхалагічнай вайны, Саветы змаглі прышчапіць людзям фармулёўку, што нэўтронны знарад ёсьць капіталістычнай зброяй, бо ён забівае людзей, а не кранае маёмасці. Гэта нарадзіла неспадзявана шырокае рэча. Але-ж ясна, што танк ня ёсьць ворагам. Ен-жа зъяўляеца ўсяго кавалкам мэталу. Ад танкавага персаналу залежыць ягоны ваенны і палітычны ўжытак.

Урад Картэра пайшоў на ўступкі палітычнай труса-сці важных эўрапэйскіх палітыкаў, што самі вагаліся пад ціскам левых у сваіх выбарчых участках (гаворым галоўна пра Гэлмута Шміта). Магчыма, яны спадзяваліся, што Картэр палітычна іх выратуе, калі ўсе-ж загадае прадукаваць нэўтронныя знарады, ды зъязвіліся, калі ён гэтага не зрабіў.

Рэган цяпел паправіў безадказны крок Картэра. Калі гэта зброя будзе на пазыцыях, шансы атакі Варшаўскага Пакту на Заходнюю Немеччыну зменішчыцца. Саветы гэта ведаюць, і гэты факт можа навет праясніць некаторыя цъяніны галовы заходніх эўрапэйцаў. Рэган фактычна заяўіў, што Фінляндыя на ёсьць будучынай заходніх народаў. Калі яны гэтага не захочуць, Калі-б некалі Фінляндия мела нэўтронную зброю сяньня ня было-б панцыцца "фінляндизація"

National Review, 4.9. 1981

*****

З В А Ж А Й

Ужа выйшла з друку

трэцяя кніга

"ГАРАВАТКІ"

К. Акулы

"БЕЛАРУСИ, ВАС ЧАКЛЕ ЗЯМЛЯ"

286 бачын *вялікага фармату*,

смд. "Пагонка", Таронка.

Трэцяя кніга "Гараваткі" абыймае пэрайд апошній вайны ў Беларусі. Чытак сустрэне тут зноў ведамых герояў — Дуню Макатунішку, Янку Бахмача, Антося Дзяркача, Каствуся Падгайскага, а таксама сустрэне новых. І даведаеща, што нарэшце...

Але навошта забягаеть наперад. Лепш купіць кнігу, а найлепш усе тры й уважна прачытаць іх.

Цана: У ЗША — 20 амэр. дал., у Канадзе — 20 кан. дал. у Аўстраліі — 16 дал. Ува ўсіх іншых краінах — 15 канад. далляраў. *Перасылка — 1 далэр.* "Гараватка" ў трох кнігах каштуе 40 далляраў. Усе замаўленыні, з папярэдній

аплатай перасылаць на "Зважай".

Съвет сочыць да чаго гэта жывёліна, пакуль апружлее, дагуляеца із сваймі ракетамі ў войнамі.

Тым часам кусълюсы Палкі ірванулі яе за мякаць...

УВАГА!

Выйшла з друку кніга ўспамінаў

Аляксандра Гідоні

"СОЛНЦЕ ИДЕТ С ЗАПАДА"

выд. "Современник"

Аўтар успамінаў, выдатны эасейскі паэт, празаік, навуковец, сябра камітэту "Расея без Калёніяў", Гідоні ведамы нашым чытаем зь "Беларуса". Кніга — цікавы гістарычны дакумент, што варта кожнаму прачыгати. Мае 536 бачынаў.

Цана — 20 дал. Замаўляць у "Зважай".

*****
СЪВЯТОЙ   x   xx   x   ПАМЯЦІ
                  x   x   xx   x

ВІНЦУК РУДНІЦКІ

Народжаны 11.11.1921 г. у Ільлі. Памёр 9.8. 1981 г. у Любліне. Паходзіў із съведамай беларускай сям'і, шмат працы даў для добра беларускага народу.

ПЁТРА МІКУЛІЧ

Паходзіў спад Ільлі, нар. 1917 (?) г. Адыйшоў у вечнасць 26.8.1981 г. у Мэльбурне, Аўстралія. Нябожчык ведамы як змагар із зброяй за волю Беларусі.

ВІКТАР СЪПІЧОНАК

Народжаны ля Докшыц, у 1920 г., адыйшоў у вечнасць 6.9.1981 г. у Кліўлендзе. Доўгі час адданаў ахвярна працаў у царкоўным і грамадzkім беларускім жыцьці на эміграцыі.

Радні й блізкім адыйшоўшых выражаем наша шчырае спачуваньне.

БЕЛАРУСКІ НАРОД ВАС НЕ ЗАБУДЗЕ!

Рэдакцыя "Зважай" і КСБВ.

*****
ФОНД "ЗВАЖАЙ"

Ад 15-га чырвеня да 15-га верасьня сёлета "Зважай" атрымаў наступныя падпіскі ў ахвяры:

С. Гутрычык (ад группы вэтэранаў) - 123,00 дал.
Я. Пітушка — 5 дал., д-р В. Сянкевіч — 11 дал. X:— 6 дал.
Акавіты — 5 дал. Акула (з продажы) 5 дал., Ю. Мазура — 11,50 дал. В. Мельяновіч — 29 дал., д-р М. Шчорс — 6 дал., С. Гутрычык (з продажы) 34,50 дал., д-р В. Тумаш — 11,50 дал., А. Міцкевіч — 11,50 дал., інж. Калоша — 11,50 дал., Л. Стагановіч — 11,50 дал., А. Стрэчынь — 11,50 дал., Аўген Протас — 5,75 дал., П. Станкевіч — 2,00 дал.

Разам — 301 дал. 25 ц.

Ахвярадаўцам і падпішчыкам — вялікае дзяякі!